

WYROK W IMIENIU RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2007 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

W składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Maria Witkowska

Protokolant: aplikant radcowski Agnieszka Kądziała

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2007 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa: Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

przeciwko: (...) S.A. w Ł.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. uznaje za niedozwolone i zakazuje (...) S.A. w Ł. stosowania w umowach z konsumentami postanowień wzorców umów o treści:

1. „W przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia przed upływem okresu ubezpieczenia wskazanego w polisie, składka za niewykorzystany okres ubezpieczenia podlega zwrotowi tylko wtedy, gdy w okresie ubezpieczenia nie nastąpiło zdarzenie, w związku z którym (...) S.A. . wypłaciło bądź wypłaci odszkodowanie lub świadczenie"
2. „Ubezpieczonemu przysługuje zwrot składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia pod warunkiem, że (...) S.A. . nie wypłaciło odszkodowania i nie będzie zobowiązane do wypłacenia odszkodowania z tytułu zawartej umowy."
3. „Odszkodowania i rekompensaty z innych źródeł. Wysokość odszkodowania ulega pomniejszeniu o odszkodowania i rekompensaty przysługujące osobom poszkodowanym z innych źródeł".
4. „Ograniczenia odpowiedzialności. Ubezpieczeniem nie są objęte szkody: wynikłe z powodu działania hałasu, wibracji, ciepła, wody, zagrzybienia lub innych podobnych czynników".
5. 5. „Jeżeli rozwiązanie umowy nastąpiło po rozpoczęciu okresu ubezpieczenia, zwrotowi podlega różnica pomiędzy składką pobraną a składką należną za wykorzystany okres ubezpieczenia, zwiększoną o koszty poniesione przez (...) S.A. . (...) Miesiąc rozpoczęty (nawet 1 dzień) liczy się jako wykorzystany"
6. „W przypadku wystąpienia szkody objętej ochroną, osoby objęte ochroną ubezpieczeniową obowiązane są: (...) najpóźniej w terminie trzech dni od powstania szkody lub uzyskania o niej informacji powiadomić (...) S.A. . o jej postaniu, a w przypadku kradzieży z włamaniem lub rabunku - w ciągu 24 godzin"

II. zasądza od (...) S.A. w Ł. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Uzasadnienie

Powód - Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów złożył pozew przeciwko (...) S.A. w Ł. o uznanie niżej wymienionych postanowień wzorca umowy stosowanego przez (...) S.A. w Ł za niedozwolone i zakazanie ich wykorzystywania na podstawie art. 479⁴² kpc.

- I. postanowienia art. 6 pkt 5 ogólnych warunków ubezpieczenia ...Pakiet domowy, § 11 ust. 5 ogólnych warunków ubezpieczenia ...Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej osób fizycznych w życiu prywatnym, § 15 ust. 3 ogólnych warunków ubezpieczenia Wypadek & Przezorność i art. 17 ust. 2 pkt 1 ogólnych warunków ubezpieczenia ...ubezpieczenie domu mieszkalnego o treści: „W przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia przed upływem okresu ubezpieczenia wskazanego w polisie, składka za niewykorzystany okres ubezpieczenia podlega zwrotowi tylko wtedy, gdy w okresie ubezpieczenia nie nastąpiło zdarzenie, w związku z którym (...) S.A. wypłaciło bądź wypłaci odszkodowanie lub świadczenie" oraz „Ubezpieczonemu przysługuje zwrot składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia pod warunkiem, że (...) S.A. nie wypłaciło odszkodowania i nie będzie zobowiązane do wypłacenia odszkodowania z tytułu zawartej umowy" jako niezgodnych z art. 813 k.c. i art. 385 pkt 13 k.c.,
2. postanowień art. 11 pkt 1 ogólnych warunków ubezpieczenia ...Ubezpieczenie gospodarstwa domowego, 12 ust. 4 ogólnych warunków ubezpieczenia ...Ubezpieczenie lokali i budynków mieszkalnych i art. 23 ust. 4 ogólnych warunków ubezpieczenia ...Pakiet domowy o treści: „Odszkodowania i rekompensaty z innych źródeł. Wysokość odszkodowania ulega pomniejszeniu o odszkodowania i rekompensaty przysługujące osobom poszkodowanym z innych źródeł", jako niezgodnych z art. 385 pkt 9 k.c. i art. 385¹ k.c.,
3. postanowienia art. 7 ust. 2 pkt 12 ogólnych warunków ubezpieczenia ...Ubezpieczenie domu mieszkalnego o treści: „Ograniczenia odpowiedzialności. Ubezpieczeniem nie są objęte szkody: wynikłe z powodu działania hałasu, wibracji, ciepła, wody, zagrzybienia lub innych podobnych czynników" jako niezgodnego z art 385 pkt 9 k.c.,
4. postanowienia § 11 ogólnych warunków ubezpieczenia ...Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej osób fizycznych w życiu prywatnym o treści: „Jeżeli rozwiązanie umowy nastąpiło po rozpoczęciu okresu ubezpieczenia, zwrotowi podlega różnica pomiędzy składką pobraną a składką należną, za wykorzystany okres ubezpieczenia, zwiększoną o koszty poniesione przez (...) S.A. ., pkt 2 - - Miesiąc rozpoczęty (nawet 1 dzień) liczy się, jako wykorzystany" jako niezgodnego z art. 385¹ § I k.c.,
5. postanowienia art. 8 ust. 1 pkt 3 ogólnych warunków ubezpieczenia ...Ubezpieczenie gospodarstwa domowego o treści: „1. W przypadku wystąpienia szkody objętej ochroną, osoby objęte ochroną ubezpieczeniową obowiązane są pkt 3) najpóźniej w terminie trzech dni od powstania szkody lub uzyskania o niej informacji powiadomić (...) S.A. o jej powstaniu, a w przypadku kradzieży z włamaniem lub rabunku — w ciągu 24

godzin" jako niezgodnego art. 385³ pkt 21 k.c.

Pozwana wniosła odpowiedź na pozew wnosząc o oddalenie powództwa w całości oraz o zwrot kosztów procesu. W szczególności odnośnie poszczególnych zapisów ogólnych warunków umów pozwana podniosła co następuje:

- względem postanowień: „W przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia przed upływem okresu ubezpieczenia wskazanego w polisie, składka za niewykorzystany okres ubezpieczenia podlega zwrotowi tylko wtedy, gdy w okresie ubezpieczenia nie nastąpiło zdarzenie, w związku z którym (...) S.A. wypłaciło bądź wypłaci odszkodowanie lub świadczenie" oraz „Ubezpieczonemu przysługuje zwrot składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia pod warunkiem, że (...) S.A. . nie wypłaciło odszkodowania i nie będzie zobowiązane do wypłacenia odszkodowania z tytułu zawartej umowy" pozwana podnosi, że zapisy te są zgodne z art. 41 ust. 2 oraz art. 56 ust. 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, a także spełniają zasadę ekwiwalentności świadczeń stron, gdyż zakład ubezpieczeń jest zobowiązanych do wypłaty odszkodowania, a ubezpieczający do zapłaty składek w pełnej wysokości;

- odnośnie postanowienia: „Odszkodowania i rekompensaty z innych źródeł. Wysokość odszkodowania ulega pomniejszeniu o odszkodowania i rekompensaty przysługujące osobom poszkodowanym z innych źródeł", pozwana podnosi, że zgodnie z art. 824' § 1 kc zezwala na ograniczenie sumy pieniężnej wypłacanej z tytułu ubezpieczenia do kwoty poniesionej szkody, a więc w braku takiego zapisu, ubezpieczony, który z tytułu otrzymania odszkodowania z tytułu szkody objętej ubezpieczeniem przez kilku ubezpieczycieli mógłby się nieuzasadnieni wzbogacić.

- odnośnie postanowienia: „Ograniczenia odpowiedzialności. Ubezpieczeniem nie są objęte szkody: wynikłe z powodu działania hałasu, wibracji, ciepła, wody; zagrzybienia lub innych podobnych czynników" pozwana podnosi nie ma niebezpieczeństwa, że postanowienie to będzie interpretowane na niekorzyść ubezpieczonego, gdyż zgodnie z art. 12 ust 4 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej postanowienia niejednoznaczne interpretuje się na korzyść ubezpieczonego.

- odnośnie postanowienia: „Jeżeli rozwiązanie umowy nastąpiło po rozpoczęciu okresu ubezpieczenia, zwrotowi podlega różnica pomiędzy składką pobrana a składką należną, za wykorzystany okres ubezpieczenia, zwiększoną o koszty poniesione przez (...) S.A. ., pkt 2 - - Miesiąc rozpoczęty (nawet 1 dzień) liczy się, jako wykorzystany" pozwana podniosła, że w praktyce zapis ten nie jest stosowany i pozwana sukcesywnie eliminuje go z zapisów ogólnych warunków umów.

- odnośnie „1. W przypadku wystąpienia szkody objętej ochroną, osoby objęte ochroną ubezpieczeniową obowiązane są pkt 3) najpóźniej w terminie trzech dni od powstania szkody lub uzyskania o niej informacji powiadomić (...) S.A. o jej powstaniu, a w przypadku kradzieży z włamaniem lub rabunku w ciągu 24 godzin" pozwana podniosła, że zapis powyższy nie nakłada na ubezpieczonego nadmiernie uciążliwych obowiązków i powinien być interpretowany łącznie z art. art. 826 i 827 kc.

Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił co następuje:

W dniu 5 lipca 2006 r. Dyrektor Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Lublinie, działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanowieniem Nr 126/06 (k 68-71) wszczął postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia czy nastąpiło naruszenie przez pozwaną przepisów prawa uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów lub czy miało miejsce naruszenie chronionych prawem interesów konsumentów uzasadniające podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach w związku z treścią zapisów w ogólnych warunkach ubezpieczeń stosowanych wobec konsumentów. Równocześnie wezwano pozwaną do wyjaśnień w sprawie między innymi:

- zapisu art. 9 ust. 5 pkt 4 ogólnych warunków ubezpieczenia ...— Ubezpieczeniem domu mieszkalnego o treści:
„Odszkodowania i rekompensaty z innych źródeł. Wysokość odszkodowania ulega pomniejszeniu o odszkodowania i rekompensaty przysługujące osobom poszkodowanym z innych źródeł”.
- zapisu art. 17 ust. 3 pkt 2 o Dom Szczęście — Ubezpieczenie domku mieszkalnego o treści: „Z przyznanego odszkodowania (...) S.A. . potrąca nieopłacone raty składki za ubezpieczenie, choćby termin ich płatności jeszcze nie minął”.
- zapisu 7 ust. 1 pkt 14 ogólnych warunków umów ...Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej osób fizycznych w życiu prywatnym o treści: „(...) S.A. . nie odpowiada szkody wynikłe z powodu działania hałasu (...) lub innych podobnych czynników”.

W dniu 6 lipca 2006 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wezwał pozwaną (k 57-63) do dobrowolnego zaniechania działań noszących znamiona czynu nieuczciwej konkurencji w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r, o ochronie konkurencji i konsumentów, polegających na działaniu sprzecznym z prawem i dobrymi obyczajami poprzez stosowanie, między innymi, niedozwolonych postanowień umownych będących następnie przedmiotem rozpatrywanego powództwa (oprócz zapisu wskazanego powyżej przywoływanego w związku z postanowieniem nr 126/06).

W dniu 13 lipca 2006 r. pozwana wniosła do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów pismo (k 64-66) zawierające wyjaśnienia w sprawie postanowień wzorców umownych wskazanych w Postanowieniu nr 126/06 Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

W dniu 7 grudnia 2007 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wniósł pozew przeciwko U S.A o uznanie zakwestionowanych postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Pozwany (...) S.A. prowadzi działalność ubezpieczeniową i w stosunkach z konsumentami stosuje wzory ogólnych warunków ubezpieczenia wymienione w pozwie (okoliczność bezsporna), które powód zakwestionował z punktu widzenia obowiązujących przepisów regulujących prawidłowość posługiwania się wzorcem umowy ustalonym przez jedną ze stron w stosunkach z konsumentami.

Sąd Okręgowy w Warszawie zważył, co następuje:

W ocenie Sądu postanowienia umów o treści: „W przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia przed upływem okresu ubezpieczenia wskazanego w polisie, składka za

niewykorzystany okres ubezpieczenia podlega zwrotowi tylko wtedy, gdy w okresie ubezpieczenia nie nastąpiło zdarzenie, w związku z którym (...) S.A. . wypłaciło bądź wypłaci odszkodowanie lub świadczenie" oraz „Ubezpieczonemu przysługuje zwrot składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia pod warunkiem, że (...) S.A. . nie wypłaciło odszkodowania i nie będzie zobowiązane do wypłacenia odszkodowania z tytułu zawartej umowy" naruszają dyspozycję art. 813 kc nakazującą obliczenie składki za czas trwania odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń. Skoro składka z tytułu ubezpieczenia obliczana jest proporcjonalnie do okresu ubezpieczenia, to w sytuacji gdy odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń ustaje z momentem rozwiązania umowy ubezpieczenia, co do zasady powinien on zwrócić składkę ubezpieczającemu za okres po rozwiązaniu umowy bez względu na ewentualne wcześniejsze wypłacenie odszkodowania. Tym samym zapisy takie naruszają postanowienia art. 385³ pkt 13 kc, jako że dopuszczają sytuację, w której konsument utraci prawo żądania zwrotu świadczenia (tj. składki należnej za okres po rozwiązaniu umowy) spełnionego wcześniej niż świadczenia kontrahenta (tj. częściowa wypłata odszkodowania)w przypadku rozwiązania umowy (wypowiedzenia bądź rozwiązania). Wprawdzie pozwana słusznie podniosła, że Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych przewiduje podobny zapis, zgodnie z którym zwrot składki nie przysługuje, jeżeli szkoda, za którą zakład ubezpieczeń wypłacił lub jest zobowiązany wypłacić odszkodowanie (...) nastąpiła w okresie poprzedzającym rozwiązanie umowy (...) należy jednak zauważyć, że kwestionowana klauzula nie posługuje się analogicznym do ustawowego sformułowaniem „wypłacił lub jest zobowiązany wypłacić odszkodowanie" lecz niejasnym sformułowaniem „gdy w okresie ubezpieczenia nie nastąpiło zdarzenie, w związku z którym (...) S.A. . wypłaciło bądź wypłaci odszkodowanie " oraz „nie wypłaciło i nie będzie zobowiązane do wypłacenia odszkodowania ", Użycie w.w. niejasnych sformułowań przemawia dodatkowo, za uznaniem tych postanowień za sprzeczne z art. 385³ pkt 22 oraz art. 385¹ §1k.c. Nadto należy stwierdzić, że postanowienia powyższe wyłączają możliwość domagania się przez ubezpieczającego zwrotu części składki, jeśli pozwana wypłaciła odszkodowanie w wysokości stanowiącej choćby znikomą część sumy ubezpieczenia w sytuacji powstania szkody częściowej, co należy uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszające interesy konsumentów.

Zdaniem Sądu zapis o treści „Odszkodowania i rekompensaty z innych źródeł. Wysokość odszkodowania ulega pomniejszeniu o odszkodowania i rekompensaty przysługujące osobom poszkodowanym z innych źródeł" jest sprzeczny z art, 385¹ § 1 kc oraz 385³ pkt 9 kc, jako że wobec nieostrości sformułowania „z innych źródeł" dopuszczają możliwość dokonania przez pozwaną wiążącej interpretacji umowy. Ubezpieczyciel nie może uzależniać ochrony ubezpieczeniowej i spełnienia ciężących na nim obowiązków z zawartej z konsumentami umowy od działania innych ubezpieczycieli czy też firm wypłacających świadczenia jako do tego zobowiązanych z tytułu zaistnienia określonych zdarzeń. Powoływana przez pozwaną regulacja art. 824¹ § 1 kc nie ma zastosowania w sprawie, gdyż odnosi się ona do wysokości szkody, podczas gdy kwestionowany zapis dopuszcza pomniejszenie odszkodowania z jakichkolwiek powodów, jeśli tylko osoba poszkodowana otrzyma jakiegokolwiek odszkodowania lub rekompensatę z innych źródeł. Ponadto, jeżeli przyjąć, że zapis ten jest jedynie powtarza uregulowania zawarte w art. 824¹ kc, jak zdaje się wnosić pozwana, to wobec swej niejednoznaczności i zbędności powinien być wyeliminowany z treści ogólnych warunków umów pozwanej.

Odnośnie zapisu o treści: „Ograniczenia odpowiedzialności. Ubezpieczeniem nie są objęte szkody: wynikłe z powodu działania hałasu, wibracji, ciepła, wody, zagrzybienia lub innych podobnych czynników" Sąd uznaje je za niezgodne z art. 385³ pkt 9 kc, gdyż

dopuszczając możliwość wykładni przez pozwaną wyrażenia „innych podobnych czynników”. Przy czym szereg wymienionych w tym zapisie czynników nie pozwala w sposób jednoznaczny stwierdzić co jest do nich „podobne” i mogłoby stanowić „inny podobny czynnik”. Zdaniem Sądu nie zasługuje na uwzględnienie argument pozwanej w postaci powołania art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, zgodnie z którym postanowienia niejednoznaczne interpretuje się na korzyść ubezpieczonego, gdyż wskazówka co do zasad interpretacji na korzyść konsumenta nie zwalania pozwanej z obowiązku jasnego formułowania postanowień wzorców umowy, tj. zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej.

Także zapis o treści „Jeżeli rozwiązanie umowy nastąpiło po rozpoczęciu okresu ubezpieczenia, zwrotowi podlega różnica pomiędzy składką pobrana a składką należną, za wykorzystany okres ubezpieczenia, zwiększoną o koszty poniesione przez (...) S.A. ., pkt 2 - Miesiąc rozpoczęty (nawet 1 dzień) liczy się, jako wykorzystany” należy uznać za niezgodny z art. 385¹ § 1 kc oraz 813 kc. Zdaniem Sądu brak określenia „kosztów poniesionych” przez pozwaną może skutkować naruszeniem art. 813 kc, gdyż może zastrzegać dla pozwanej ponowne potrącenie z zapłaconej składki kosztów poniesionych przez pozwaną w związku z zawarciem umowy ubezpieczenia, a które powinny już być odpowiednio uwzględnione w wysokości składki. Tym samym w tym zakresie zapis jest sprzeczny z zasadą przyporządkowania składki czasowi odpowiedzialności i narusza zasadę, wyrażoną w art. 385 kc zgodnie z którą postanowienia umowy nie uzgodnione indywidualnie z konsumentem nie wiążą go jeśli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy, tak jak w analizowanym przypadku. Wskazanie przez pozwaną, że przedmiotowe koszty dotyczą jedynie kosztów zwrotu składki nie znajduje potwierdzenia w kwestionowanym zapisie, dlatego też nie zasługuje taki argument na uwzględnienie. Ponadto, pomimo, że pozwana przyznała, że w obecnie stosowanych przez nią obowiązujących warunkach ogólnych ubezpieczeń zrezygnowała ze stosowania tego postanowienia, to zgodnie z dyspozycją art. 419⁴⁰ k.p.c. nie miało to wpływu na bieg postępowania. Pozwana nie wykazała by zaprzestała stosowania kwestionowanej klauzuli co najmniej na 6 miesięcy przed wytoczeniem powództwa, a zatem zgodnie z art. 479 k.p.c. powód miał prawo wystąpić z powództwem w tym zakresie.

Analizując zapis o treści: „L W przypadku wystąpienia szkody objętej ochroną, osoby objęte ochroną ubezpieczeniową obowiązane są pkt 3) najpóźniej w terminie trzech dni od powstania szkody lub uzyskania o niej informacji powiadomić (...) S.A. . o jej powstaniu, a w przypadku kradzieży z włamaniem lub rabunku — w ciągu 24 godzin” Sąd zważył, że nałożony na konsumenta obowiązek zawiadomienia pozwanej o kradzieży z włamaniem lub rabunku ubezpieczonego mienia w ciągu 24 godzin od powstania szkody lub uzyskania o niej informacji nakłada na konsumenta obowiązek spełnienia nadmiernie uciążliwych formalności, tym samym narusza art. 385³ pkt 21 kc. Obowiązek poinformowania o kradzieży z włamaniem lub rabunku w tak krótkim czasie praktyce może okazać się niemożliwy do spełnienia, np w przypadku gdy równocześnie z rabunkiem miały miejsce zdarzenia powodujące niezdolność poszkodowanego do podejmowania jakichkolwiek działań (między innymi w przypadku hospitalizacji konsumenta). Tym samym kwestionowany zapis zaostcza obowiązki konsumenta w stosunku do tych, które wynikają z art. 826 kc.

W związku z powyższym, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy rozstrzygnął w oparciu o art. 98 k.p.c. stosownie do wyniku sporu.